

Nga Mahi Hui O Te Hahi Maori O Te Atirikonatanga O Te Waimate, I Te Pihopatanga o Akarana. Huihui Ki Peria, Oruru, Ia Aperira 4, 6, 1891. Akarana: I Perehitia E Wiremu Atakini, Hai Tiriti. 1891. The Transactions of the Assembly of the Maori Church of the Archdeaconate of Te Waimate in the Bishopric of Auckland Assembled at Peria, Oruru from 4 to 6 April 1891 Auckland Printed by William Atkins, High Street. 1891

Nga Mema O Te Minenga Tuatahi O Te Hui Tuawhitu O Te Hahi Maori O Te Atirikonatanga O Te Waimate, I Te Pihopatanga O Akarana.

KO TE PIHOPA O AKARANA TE UPOKO.

KAHORE ENA I TE TAE KI TE HUI.

I MINE te Hui o te Hahi Maori o te Pihopatanga o Akarana i te Atirikonatanga o te Waimate, ki te Whare Karakia i Peria, Oruru, i te Hatarei, Aperira 4, 1891. I te tekau o nga haora i te ata te karakia whakapuaretanga. Te hunga i te karakia 134, i tango i te Hapa a te Ariki 105. Ko te ohaoha e £3 2s. 7d., i tukua mo te Perehitanga o nga maki o te Hui.

I te rua o te karaka ka noho te Hui; ka karangarangatia e Atirikona Karaka nga ingoa o nga memo; ka kiia e ia, he Hui tenei e rite ana ki ta te ture i whakatakoto ai. Ano ka mutu te inoi ka whaikorero te Upoko o te Hui, koia tenei tana whaikorero.

E hoa ma e nga Minita me nga Mangai Reimana o te Atirikonatanga o te Waimate. Tena koutou. Ko au e tu atu nei he whakakapi mo te Pihopa. Ko te mahi i ki ai ia kia heke mai ki raro nei, ara ko te whakapiritinga o etahi o a tatou rikona, kua parea mo tetahi atu taima. Tenei ano tana reta ki te Hui, maku e korero atu:—"Ki nga Mema o to Hui o te Hahi Maori e mine na i Peria i a Aperira, 1890.

E hoa ma—e nga Minita me nga Mangai Reimana. I takoto toku wkakaaro kia kite au ia koutou ki Peria; otira i te mea kua parea te mahi maku ki Kaitaia, a kua roa noa atu te taima i ngaro atu ai au i Akarana i nga marama e ono kua pahure nei, kua whakaritea e au a Atirikona Karaka hai riiwhi moku, ara hei upoko mo te Hui. E tumanako ana au kia whakaurua mai a nga ra e haere akt nei tokotahi, tokorua ranei nga tangata ki te mahi minita, a kia whakapirititia etahi o nga rikona e ata rite ana. I tae ahau ki Waimamaku i Tihema kua pahure nei, a i whakaungia etahi o reira tangata. I pouri au i toku kitenga i te pakaru o te whare minita. Na, kahore a te Hahi moni hei whakaora i nga whare minita. Ko te tikanga, ma te iwi o ia Pariha o ia Pariha e whakaora i nga whare a o ratou minita. Ehara tera i te mahi taimaha mehemea e mahia tonutia ana i a tau, i a tau. Tera au e tapiri kia £2 nga kohikohi o te iwi hei whakaora i te whare minita o Waimamaku.

Kahore i neke te Tahua Whangai Minita, a na reira i kore ai e akei te whakaneke ake i te oranga ma nga minita. Na me whai kupu te Hui ki te iwi kia tahuri ratou ki te whakanui i nga Takua Minita. He ki atu tena naku ki te Hui kia whakaritea tetahi taima e hui ai nga minita me nga Reimana katoa o te Pihopatanga o Akarana. Hei Akarana taua Hui, hei a Hanuere, 1892. E inoi ana ahau kia manaakitia e te Atua nga mahi o to koutou Hui.

Na to koutou tuakana, Pihopa hoki

W. G. Auckland.
Mache 27th, 1891.

Kihai te Hui i mine i te tau 1890, he wareware, he pohehe ranei no nga kai whakahaere, a i rongu au he tokomaha o koutou i raru, a hoki atu ana i Peria nei. Ehara i a an tena he inahoki i Ingarangi an, a tuhia mai ana taku reta ki a te Pihopa hei whakamahara mai kia whakamana te ra i whakaritea hei huinga mo te Hinota, a ki te kore ia e tae mai mana e whakarite tetahi riiwhi mona.

Me puta tetahi kupu whakapai ki to tatou Matua i te Rangi mo te mea kahore totahi o nga mama o te Hui i ngaro i te mate i enei tau e rua kua pahure nei. Tenei ano nga whakapouri kua pa ki etahi, a e mamae ana te ngakau ina maharatia. Otira kua e whakaritea ki te hunga tumanako kore te pouri mo te hunga e moe ana i roto i a te Karaiti, inahoki, ka hari te hunga mate, e mate ana i roto i te Ariki, na konei ake ano; ae ra, o ai ta te

Wairua, kia okioki ratou i a ratou mahi.

Tenei tatou tahi e whakamoemiti ana mo te teanga mai o Mita te Tai ki to tatou Hui. Hoki ana te whakaaro ki taua Reimana ingoa nui kia Ihaka te Tai. Ka pai kia takahi ia i nga tapuwae o tona matua kua riro atu na, a kia tango ia i tana mahi hei mahi mana.

Ae ra, kua tae ahau ki Tawahi i muri mai i ta tatou Hui ki Paihia. Kite ana au i nga mahi nunui, whakamiharo, o taua whenua, nga mea kaha, kororia, whakate-ao o te iwi o Ingarangi. Erangi ko to whakapehapeha o nga rangatira whakapono kihai i rite ki ta Nepukaneha i ki na ia—"He teka ianei ko Papurona nui tenei i hanga e ahau hei whare mo to Kingitanga; he nui no toku kaha hei whakahonore hoki i toku Kingitanga."—(Ran. iv. 30.)

Erangi e whakaae ana to tatou Kuini me ona rangatira, ko te Atua te putake o nga rawa, o te ingoa nui o to ratou whenua. Ko te kororia o Ingarangi, ko tana Hahi e pupuri nei i nga tikanga o Nga Karaipiture Tapu. Na kona ka puta te whakamiharo o te tauhou ki te putuputu o nga wharekarakia, ki te mano o nga minita o ia ahua o ia ahua. Kite ana ahau i nga kaumatua o te Komiti o te Hahi Mihinare, ara i taua runanga o te Hahi na ratou nei i tono mai nga Kai kauwhau o te Rongo Pai ki tenei motu. E mau tonu ana to ratou aroha ki te Hahi Maori, me te matenui kia puta nui ia koutou nga hua pai o te Wairua me te inoi mo koutou ma te Atua koutou e mea kia tino rite mana e whakan, mana e whakakaha, mana e whakapumau."—(1 Pit. v. 10.) Ko nga whakaaro o aua Kaumatua inaianei e whakapaua ana ki te kawae i te Rongo Pai ki nga tauwi kahore ano i whitingia e te ra o te Tika, he whakaora mate nei hoki i runga i ona parirau.—Mal. 4, 2. Ko nga Minita kei te mahi kawae Rongo Pai o taua Komiti, 286 minita Pakeha, 286 Minita o nga tauwi, hui katoa, 572; a ko nga Kaikarakia, me nga kai whakaako ehara nei i te minita, 3,946.

Na i a au i reira ka tono maua ko Atirikona Hamiora Wiremu kia whakanuia mai te oranga mo te Hahi Maori, heoi kihai rawa i whakaae mai. Ki ta ratou ki, kua 77 nga tau o te taenga mai o te Kupu ki Nui Tireni, a kua pakari nei te Hahi Maori, ma ratou ano e rapu oranga mo ratou. Ehara koutou i te tamariki kai u, kua pakeke nei hoki. Na he kupu tuturu tena na ratou kia kati ta te Hahi Maori titiro atu kia ratou mo te moni, ekore rawa e makere mai.

1. He kupu atu tena. Kua tonu te Hinota Pakeka o tenei Pihopatanga kia whakaritea etahi Reimana Maori kia uru ki taua Hinota. Kahore he mea hei arai i nga tangata Maori i uru ai, heoi ano ko te kore e mohio ki te reo Pakeha. 2. Ko to rawakore i te maha o nga mea e pau ana i te hearenga atu ki Akarana. He mea na te Hinota kia kitea te kotahitanga o te Hahi Pakeha me te Hahi Maori i roto i a te Karaiti, hei whakaritenga mo te kupu a Paora, "Kahore o tena Kariki, Hurai ranei, kotinga, kotinga kore ranei, tau tangata, Haitiana, pononga, rangatira ranei ranei: engari ko te Karaiti te katoa, i roto i nga mea katoa."—(Korohe. iii. 11.) Na ma koutou e rapu te tikanga whiriwhiri mo etahi hunga tokorua mo taua Hinota, ma te iwi katoa ranei e pooti, ma tenei Hui ranei e whakarite.

Ko te kupu a te Pihopa mo te whakaora i nga whare minita. Ko te tikanga, ma nga tangata o nga Pariha e hanga i nga wharekarakia, i nga whare minita, a ma ratou ano e whakaora i aua whare ina ahua pirau. Kaua e waiho kia kino rawa atu ka tahuri ai ki te whakaora, erangi, kitea kautia te mate kia hohoro tonu te whakaora. Ma kona ka mama ai.

Tena hoki tetahi kupu a te Pihopa, ara ko te whakanekhanganga i nga Tahua whangai minita. Kua iti rawa te hua o te moni inaianei, na reira ka puta whakauaua nga oranga ma nga minita. Tera hoki etahi o nga tahua minita kahore ano i kapi noa. Ka nui toku maia ki te whakahau kia rite tena kupu a te Pihopa ina maharatia te nui o nga moni a te Maori e pau ana ki te peti, ki te purei kaari, ki te reihia hoiho. He teka ano pea naku, e nui haere ana ena mahi maumau moni, mahi hua kore? Ahakoa ki mai koutou na te Pakeha i whakaako nga Maori ki te pera, kei te mohio ano tatou he mahi kuare. E kapohia ana e to Maori nga tikanga pohehe a te Pakeha, ko nga mea e tupu ai te pai e kore e tirohia e te tokomaha.

He mea whakahari i te ngakau te ahua o etahi o tatou hoa Maori o noho mai ra i Waikato, ara o te hunga i whakarere nei i te Karakia pono ki te Atua, a hoki ana ki nga karakia maori. Ki taku whakaaro kua aua atu te po a kua tata te ao ki aua iwi. Kua kitea e ratou te hauareatanga o a ratou waka i hahau ai, ho waka hanga-hanga noa iho, a kua tahuri mai ki to tatou waka i timata ra te hahau i te heenga o te tangata i te Kari o Erena, a i oti i te Matenga, i te Aranga, i te Kakenga o te Karaiti a whakamanutia ana e nga Apotoro. Ahakoa pangia taua waka e nga marangai, e nga tupuhi o te tukino a te rewera raua ko te tangata kia paremo ai, e manu tonu nei i te mea ko te Karaiti kei runga i taua waka, ara, i tona Hahi.

Heoi ra e hoa ma, me tahuri tatou ki te mahi i hui mai ai tatou, a ma te Atua nana nei i whai hiahia pai ai o tatou ngakau, e whakakaha tonu i a tatou, kia puta atu ai te mahi pai, i a ia e haere ana i mua hei tohutohu i a tatou mahi katoa, mo ta Ihu Karaiti to tatou Ariki.

Tautokona e Wiki te Whai.

E whakapai ana tenoi Hui ki te whai korero a te Upoko, a e tono ana kia perehitia ki te pukapuka o nga mahi o te Hui.

Whakaetia ana.

Whakaria e Rev. Wiki te Paa.

Tautokona e Tamati Poa.

Ko Rev. Matiu Kapa hei kai tuhituhi Minita mo nga mahi o te Hui.

Whakaetia ana.

Whakaria e Rev. H. K. Taitimu.

Tautokona e Ritete te Kuru.

Ko Hirini Katene hei kai tuhituhi Reimana.

Whakaetia ana.

Homai ana e nga Mangai reimana nga pire o nga moni o a ratou Pariha.

Ruka te Huru—He patai.

E peheatia ana nga hua o te Tahua Minita o Hokianga i te takiwa o te matenga o Rev. P. Patiki, tae noa ki te whakanohonga o Rev. Hone Papahia hei minita mo Hokianga? Whakahoki: E hara ahau i te kaitiaki o aua moni, otira maku e rapu.

Ruka Huru—He patai.

I pehea te whakahoki o te Pitihana a te Komiti whiriwhiri a te Hui i Hauraki i te tau 1887, ki nga Kaitiaki moni, kia whakanekehia te oranga mo nga minita?

Whakahoki—Kahore au e mohio.

Whakaaria e Ritete te Kuru.

Tautokona e Matenga Komene.

Ki te ahei, kua nga minita e tuku i te Hapa Tapu i nga ra noa, erangi hei nga Ratapu anake.

Whakaetia ana

Whakaaria e Ritete te Kuru.

Tautokona e Hewari Mete.

Me unu te ture aroha noa mo te hoiho mo nga minita haereere; me waiho ma te aroha e hoatu he hoiho.

Whakaetia ana.

Whakaaria e Hewari Mete.

Tautokona e Tamati Poa.

Kia tupato te tuku tangata ki te Kura Minita. Kia ata kitea ra ano te pakaritanga o te whakaaro ka tuku ai.

Whakaetia ana.

Whakaria e Tamati Poa.

Tautokona e Rev. Matiu Kapa.
Hei Mangakahia te Hinota a te tau 1893, hei a Maehe.
Whakaaetia ana.

Whakaria e Wi Kerehoma.
Tautokona e Wiki te Whai.
Ko nga moni o te whare karakia o Kaitaia kia tukua ki te Komiti o te Hahi, ma ratou e whakarite he Kaitiaki mo
aua moni.
Whakaaetia ana.

Whakaaria e Rev. Wiki te Paa.
Tautokona e Rev. Matiu Kapa.
E whakaae ana tenei Hui ki te karanga a te Pihopa hei Akarana te Hui Nui o te Hahi Maori a te tau 1892, hei a
Hanuere.
Whakaaetia ana.

Whakaria e Wiki te Whai.
Tautokona e Rev. Wiki te Paa.
Kia whakaputaina he kupu whakapai kia Matiu Tauhara raua ko Rev. Hare Reweti, me to raua iwi katoa, mo te
atawhai nui ki nga tangata o te Hui.
Whakaaetia ana.

Whakaria e Rev. Matiu Kapa.
Tautokona e Hirini Katene.
Kia whakaae tenei Hui ki te kupu a te Pihopa, ma nga Pariha ano e whakaora nga whare minita, ma nga
Reimana e tirotiro.
Kahore i whakaaetia.

Wi Kerehoma—He patai.
Kua whai maramatanga ranei nga moni o nga Pariha o Ahipara i tukua kia te Pihopa i te Hui ki Waiparera i te
tau 1874?
Whakahoki—Kahore au e mohio otira maku e patai ina tae au ki Akarana.
Whakaria e Rev. M. Kapa.
Tautokona e Manihera Kauwhata.

E whakaae ana tenei Hui ki te karanga a te Hinota o te Pihopatanga kia tokorua mangai reimana e uru ki
taua Hinota. Aua mema hei a Hirini Katene raua ko Hewari Mete.
Whakaaetia ana.

Hirini Katene—He patai.
Kei te pehea te ahua o te Pitihana a nga tangata o te Waimate mo Wiremu Paratene te Waha hei minita mo
ratou?
Whakahoki—Kia oti ra ano taua tangata te whakaminita ma te Pihopa e whakarite tona pariha.

Hirini Katene—He patai.

Ko ahea rite ai te kupu i whakaaetia e te Hui ki Hauraki kia perehitia nga tahua whangai minita ki nga pukapuka o nga Hui?

Whakahoki—Ka rite ina perihitia nga mahi o tenei Hui.

Whakaaria e Rev. Hare Reweti.

Tautokona e Rev. Reihana Kamiti.

Kia whakaurua nga taitamariki o Ngapuhi ki te Kura Minita.

Whakaaetia ana.

Manihera Kauwhata—He patai.

Kua wehea mai ranei te moni whangai minita o Ohaeawai i to te Waimate, a kua honoa ki to Mangakahia?

Whakahoki—Aua, otira maku e patai.

Whakaaria e Matenga Komene.

Tautokona e Rev. Hare Reweti.

Kia whakaarohia e nga kaumatua he Minita pakeha mo Kaitaia hei rirwhi mo Rev. Hohepa Matiu.

Whakaaetia ana.

Ko Enei Nga Tikanga O Era Atu Hui E Mau Tonu Ana.

I. MO NGA KURA RATAPU MO NGA TAMARIKI.

He whakahau tenei ki nga wahi katoa o tenei Atirikonatanga mo nga Kura tamariki i nga Ratapu kia tu tonu.

II. KAUA NGA WHARE-KARAKIA E WAIHO HEI WHARE-KURA RA NOA.

Ki te whakaaro o tenei Hui, ekore e tika kia waiho nga Whare-karakia hei whare-kura i nga ra noa, engari me whakamotuhake mo te Karakia anake; a me whakatu ano nga whare-kura. Ehara tenei tikanga i te pei i nga tamariki i nga kura, erangi he mea kia motu k# te Wharekarakia, kia motu k# te whare-kura.

III. MO NGA MONI HAERERE A NGA MANGAI REIMANA.

Kia whak#ro nga tangata o nga Pariha ki o ratou Mangai Reimana, ki te whakaea i nga moni e pau ana i a ratou e haer#re ana ki nga Hui. Ko aua moni me tango i roto i nga Kohikohi, me kohi ra waho ranei.

IV. MO NGA TURORO KIA WHAKAATURIA KI TE MINITA.

He kupu tenei ki nga tangata katoa o ia Pariha, o ia Pariha, mo nga turoro kia whak#turia mai ki te minita; kia kua e waiho kia takoto noa iho taea noatia to ratou matenga, ka korerotia ki te minita. He tino mea pouri tenei.

V. KIA HAERERE NGA MINITA KI TE TIROTIRO I NGA KURA.

Kia tae tonu nga minita ki nga kura tamariki i nga ra noa, ki te whakaako i nga tikanga o te Whakapono.

VI. KIA WHAKAMUTUA TE MAHI MAORI KI RUNGA KI NGA TAMARIKI.

Kaua nga tikanga Maori ki runga i nga tamariki kohungahunga i mua i to ratou iriiringa, hei muri, ka kawea mai kia iriiria. He tino mahi h# tena; me mutu rawa taua tikanga Maori i roto i nga tangata Karaitiana.

VII. HE MAHI MA NGA HAHIWATENA.

Ma nga Hahiwatena o nga kainga e whakaatu ki te Minita ina tae atu, i nga tamariki mo te iriiri.

VIII. HE REHITA IRIIRINGA, MARENATANGA, TANUMANGA.

Kia tu nga tino Whare-karakia i nga Rehita iriiringa, marenatanga, tanumanga.

IX. NGA WHENUA MO TE HAHĪ.

Kia hohoro te whakamotuhake i nga whenua mo te Hahi, karauna karaati rawa, ka tuku ai ki nga kaitiaki (trustees).

X. NGA KOHIKOHI O NGA WHARE-KARAKIA.

Kaua nga kohikohi o nga Wharekarakia e meinga hei hoko kai mo nga Hui o te Hahi, erangi me ra waho ho kohikohi mo ena mea.

XI. KAI TITIRO MONI.

Ma te Minita me tetahi tangata k#, ehara nei i te Hahiwatena, e titiro nga pukapuka kohikohi, e tatau hoki i nga moni o nga Pariha.

XII. TIKANGA MO TE NEHU TUPAPAKU.

Kaua te Kaikarakia e pokanoa te nehu i te tupapaku i te mea tata ana te minita. Kia whakaae ra ano ia, katahi te Kaikarakia ka nehu.

XIII. UTU MO TE IRIIRI.

Kaua te minita e tono utu mo te iriiri; erangi ki te hiahia nga m#tua kia homai noa mai he mea ma te minita, e pai ana kia tangohia e ia.

XIV. NGA TIKANGA E WHAKATAKOTORIA ANA E TE HUI.

Kia whakamana rawatia nga tikanga e whakatakotoria ana e te Hui o te Hahi.

XV. NGA MEMA NOHO ATU.

Ki te noho atu tetahi mema o te Hui, kia tae rawa ki te Upoko he reta whakaatu i te take i noho atu ai.

XVI. NGA TOHUNGA MAORI.

Kia whakakorea rawatia te haere ki nga tohunga Maori.

XVII. NGA PIRE MONI.

Kia marama rawa nga pire moni o nga Pariha ka ahei kia tangohia; ki te h# te pire ka whakahokia kia whakatikaia mai.

XVIII. RAWIRI MA NGA KAIKARAKIA.

Me tuku noa te Rawiri ma nga Kaikarakia tuturu o nga Pariha, ma nga Wharekarakia e hoatu.

XIX.

Kia kaua rawa te Hahi Maori e wehea mai i te Hahi Matua, ara i te Hahi o Ingarangi.

XX.

Kia whakataturutia nga tau e tu ai te mangai Reimana ka ahei ai kia pooti ano, hei te toru o nga tau.

XXI.

Kia whakaaro te Hahi Maori ki te whakatakoto i nga moni toenga a nga Pariha hei oranga mo ratou.

XXII.

Kia kua e kahore he moni kawae i te Rongo Pai i nga pire moni o nga takiwa, ahakoa nui, iti ranei.

XXIII.

Kua rawa e hahua te tupapaku i tanumia ki nga wahi i whakatapua hei Parikarauna.

XXIV.

He mea tika hei Matuaatua te p#p# me te whaea, a ma raua e whiriwhiri he tokotoru mo raua.

HE TOHUTOHU MO NGA WHENUA E TUKUA ANA MO TE HAHU.

- Me matua ruri.
- Ka oti te ruri me tuku ki te Kooti whakawa whenua.
- Ka puta i te Kooti, me tuku ki nga Kaitiaki (trustees). Kei nga kaituku te tikanga mo nga tangata ma ratou e tiaki, erangi kia uru te Pihopa te Atirikona ranei ki roto i nga Kaitiaki.
- Ma te Pihopa e rapu tetahi wahi o te moni hei utu mo te ruritanga, me te whakawakanga o nga whenua o tukua ana mo te Hahi. Me whakarite ta te Pihopa moni ki te pai, ki te nui ranei o te whenua.

HE INOI MOTE HUI O TE HAHU MAORI.

E te Atua Kaha rawa, kua oti te whakakotahi e koe tau hunga whiriwhiri katoa hei tinana mo tau Tama mo to matou Ariki mo Ihu Karaiti; ki te huihui hoki ou tangata ki tetahi w#hi i runga i tou ingoa, ko reira ano koe; kia anga mai to whakaaro atawhai ki tenei wahi o te Hahi, manaakitia mai hoki matou, te Pihopa, me nga Minita, me nga Mangai o te iwi kua mine mai nei ki te rapu tikanga. Kia riro mai i a matou nga taonga maha a tou Wairua Tapu, ara, te mahara, te mohio, te kaha, te aroha me te ata whakaaro; kia whai tonu ai matou i roto i a matou mahi katoa, ko koe kia whakakororiatia, ko te pai o to iwi kia kake, ko tou rangatiratanga kia whakanuia. Kei meatia tetahi mea e matou i runga i te tikanga totohe, i te whakapehapeha, i te matakua ranei i te tangata. Kei h# hoki a matou mahi i te whakaaro poka noa ake, i te hianga ranei a te tangata: engari, kia ata whakatakotoria nga tikanga katoa e tupu pai ai to Hahi i roto i o matou; kia mahia ai o matou katoa nga mahi pai kua rite mai nei i a koe hei mahinga ma matou; kia whakakotahitia ai matou katoa i roto i te whakapono, i te aroha; kia rite tahi ai hoki o matou whakaaro, me o matou mangai, tewhakakororia i a koe; ko Ihu Karaiti hoki to matou Ariki. Amine.

Ko Nga Tahua Whangai Minita Ena O Te Atirikonatanga O Te Waimate.

Ko Nga Minita Me Nga Kaikarakia Ena O Te Hahi Maori O Te Atirikonatanga O Te Waimate, Hanuere 1, 1891.

KO NGA HAHIWATENA O TE ATIRIKONATANGA O TE WAIMATE.

Ko Nga Moni Ena I Kohia E Te Hahi Maori O Te Atirikona-Tanga O Te Waimate I Nga Tau 1889

ME 1890.